

Kleinschalige communicatie tussen pianoleraren: het Amsterdams Pianodocenten Kollektief (APK)

René Kluiving

Leergierige en betrokken pianodocenten kunnen veel profijt hebben van de kennis van collega's in de regio. De Amsterdamse pianolerarenclub APK is al negen jaar het levende bewijs van deze stelling. In de zeswekelijkse vergaderingen passeren tal van vakdidactische en pianistische onderwerpen de revue. Daarnaast breiden de clubleden hun podiumervaring uit tijdens de jaarlijkse APK-concertmiddag.

Nederland telt een paar duizend privé-pianodocenten. Al deze pianolar(ess)en hebben hun eigen, persoonlijke benadering van het lesgeven. Deze eigen manier is natuurlijk in de eerste plaats gestoeld op de ervaringen tijdens de opleiding, maar niet in de laatste plaats op het eigen voortschrijdend inzicht in de wijze van lesgeven aan jeugdige of juist oudere leerlingen. Een werkelijk professioneel ingestelde pianodocent is er zich echter van bewust dat deze eigen manier van doceren beperkingen met zich mee brengt. Dat is dan ook de reden dat hij of zij de vakliteratuur raadpleegt, naar congressen gaat en naar relevante televisie-uitzendingen kijkt. Maar omdat de docent onderricht geeft aan merendeels jonge individuen in een qua technologie en demografie snel veranderende wereld, is het ook van vitaal belang dat hij of zij voeling houdt met de maatschappij: het beeld van een geniale, verstrooide kluizenaar die in zijn wereldvreemd ingerichte, vervallen huisje orthodoxe doch briljante pianolessen geeft, mag dan romantisch en aantrekkelijk lijken, het is echter niet meer van deze tijd.

Wat wél van deze tijd is, is netwerken, en juist dit is bij pianodocenten, hoe professioneel ze ook met hun vak omgaan, vaak een ondergeschoven kindje. Want hoe pak je dat aan? Er bestaan geen pianodocentensociëteiten, zodat de enige mogelijkheid om met vakgenoten over het wel en wee van de pianolespraktijk en het pianometier te praten, in de wandelgangen van een jaarlijks EPTA-congres lijkt te liggen.

Het kan ook anders: In 1998 namen de Amsterdamse pianodocentes Annemieke Taal en Ariane van Westendorp het initiatief tot de vorming van een pianodocentenclub met het doel om regelmatig samen te komen om ervaringen uit te wisselen. Via-via onstond al snel een groep van negen docenten, te weten: de initiatiefneemsters (Taal en Van Westendorp), Frank Wiebenga, Christa Korsten, Marjo Jansen, Lidwien Lauret, Robijn Tilanus, Tony Splint en Mariëtte Bos. De samenstelling van de club is door de jaren heen slechts licht gewijzigd. Robijn Tilanus trok zich in 1999 terug omdat ze het te druk kreeg, en Tony Splint overleed in 2000. Voor hen in de plaats kwamen Guus de Vries en René Kluiving. In januari 2007 trad Angélique Petit toe. De club gaf zichzelf in 2004 een officiële naam: het Amsterdams Pianodocenten Kollektief (APK).

De zeswekelijkse bijeenkomsten van de club hebben in de loop der tijd een vaste structuur gekregen. Van tevoren zijn een voorzitter, een notulist, een agenda en een lokatie vastgesteld. De lokatie is altijd in een huis of studio van één van de docenten. De agendapunten kunnen

incidenteel (eenmalig) of structureel (terugkerend) zijn. De structurele agendapunten zijn momenteel:

- De onderwijsmap. Het idee achter deze map is dat het bijzonder nuttig kan zijn om voor elk van de meest voorkomende technische of pianistische moeilijkheden een geschikt oefenstukje te hebben. Daarom wordt iedere bijeenkomst door een ieder nieuw materiaal aangedragen voor deze oefenstukjesmap in de vorm van fotokopieën. Elk oefenstukje plaatst één aspect van het pianospel centraal. De stukjes worden verder per aspect uitgesplitst naar moeilijkheidsgraad. Zo ontstaat een tweedimensionale ordening van oefenstukjes, waarbij langs de ene denkbeeldige as de aspecten staan, en langs de andere denkbeeldige as de moeilijkheidsgraad. Onder de aspecten bevinden zich onder meer: staccatospel, oktaafspel, antimetrische figuren, frasering, syncopen, melodie en begeleiding in één hand, trillers, dynamiek, rubato, en toonladders/passage. De moeilijkheidsgraad loopt van trap 1 tot trap 7 volgens Kloppenburg. Het is de bedoeling dat de map in het voorjaar van 2007 gereed komt, waarna de clubleden een schat aan op maat gesneden oefenstof tot hun beschikking hebben.

- Het voorspelen. Iedere bijeenkomst speelt één van de leden iets voor. Dat kunnen interessante stukjes zijn uit een net uitgebracht of anderszins onbekend boek. Soms brengt een lid een groot stuk ten gehore, waar hij of zij maanden op heeft gestudeerd. Ook kan uit eigen werk voorgedragen worden, en worden we bij tijd en wijle getraceerd op een frisse quatre-, cinq- of zelfs six-mains, waarbij de optredende natuurlijk bijgestaan wordt door bereidwillige en makkelijk lezende collega's.

- De casus. Hierbij brengt één van de leden een moeilijk geval uit zijn pianopraktijk ter sprake. Dit verloopt volgens een van te voren vastgestelde procedure. Eerst vertelt de docent in kwestie uitgebreid om wat voor persoon het gaat, wat hij als het probleem ervaart, en wat de docent al niet heeft geprobeerd op dit probleem op te lossen. Vervolgens worden de overige docenten in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen. Het voordeel hiervan is dat het probleem nu uiterst exact verwoord c.q. omschreven kan worden. Daarna gaan we weer het rondje af en stelt iedere docent een 'remedie' voor. Ter afsluiting verklaart de docent die de casus heeft ingebracht of hij, door de bespreking, wel of niet tot nieuwe inzichten is gekomen. Dit blijkt bijna altijd het geval.

- De rondvraag. Een ieder wordt in de gelegenheid gesteld om iets te vragen of mede te delen, bijvoorbeeld over concerten, masterclasses, aanbiedingen van het Kruidvat, evenementen, ontwikkelingen op computergebied, boeken of artikelen. Dit agendapunt is tamelijk onvoorspelbaar. Soms heeft niemand iets te melden, en zijn we binnen een minuut klaar. Andere keren echter kan een onderwerp zo uitlopen, dat de voorzitter de zaak moet afknippen en verdagen naar de volgende bijeenkomst. Het wordt dan een incidenteel agendapunt.

- Organisatie volgende bijeenkomst. Een datum voor de volgende bijeenkomst wordt vastgesteld. Tevens worden voorzitter, notulist en lokatie aangewezen, en wordt een agenda opgesteld.

- De nazit. Nu is het tijd voor ontspannen gekeuvel onder het genot van een hapje en een wijntje of sapje.

In het verleden is door de club een zeer groot aantal incidentele agendapunten behandeld. Een kleine greep:

- Blessures, en hoe ze te voorkomen
- Hoe bereid je je voor op de lessen?
- Hoe uit je kritiek op de leerling/cursist?
- Interpretatie van articulatie-tekens
- Theorie van consonanten en dissonanten
- Boekhouding en fiscale aspecten
- Faalangst
- Improvisatie op basis van akkoorden en toonladders
- Nieuwe boeken
- Adverteren
- Componerende kinderen
- Afwijkende technieken, zoals met rechte vingers of scheve handen, en hoe ermee om te gaan
- Hoe ga je om met leerlingen die niet studeren?
- Bliksemsnel piano-arrangementen maken met behulp van van het internet geplukte MIDI-files
- Hou houd je je techniek op peil?
- Het computerprogramma Band In A Box™
- Alexandertechniek

De leden van het APK zijn misschien in de eerste plaats pianodocenten, maar het zijn natuurlijk ook pianisten. De pianistische ambities vinden sinds 2004 een uitlaatklep in een jaarlijks georganiseerde APK-uitvoeringsmiddag in zaal Tamboer op de Overtoom. Het publiek bestaat dan voor het grootste gedeelte uit geïnteresseerde (aspirant)leerlingen van alle leeftijden. Elk clublid treedt ongeveer 10 minuten op.

Het APK is op dit moment springlevendiger dan ooit. De lijst aan onderwerpen die we kunnen bespreken lijkt onuitputtelijk, en de eerstvolgende APK-uitvoeringsmiddag is momenteel druk in voorbereiding. Wat de club zo boeiend én gezellig maakt, is dat ieder lid een andere persoonlijkheid, achtergrond en expertise heeft. Een ieder is anders, en daar profiteren de overigen met grote teugen van, niet alleen vakinhoudelijk maar ook qua intellectuele en emotionele verrijking van de geest.

Het relatief langdurige bestaan van het APK bewijst dat een pianodocentenclub levensvatbaar en succesvol kan zijn. Met andere woorden: voel je je als pianodocent eenzaam, heb je behoefte aan feed-back, wil je je graag verbeteren, of heb je behoefte aan een forum om je ideeën te ventileren?

Aarzel dan niet langer, en neem het initiatief tot de oprichting van een lokale pianodocentenclub.